

ЖИВІВАРСЬКИЙ ОБРЯД ДІБРОВЧАН

Хліборобська обрядовість у східних слов'ян, зокрема й українців, сягає своєї давнини. Споконвіку до хліба ставилися люди як до святині. «Хліб усьому голова» — наголошує народне прислів'я. За прадавнім звичаєм, зронений окрасець хліба дитина мала підняти й поцлувати. Увесь процес вирощення хліба знайшов відображення в обрядових піснях, народних прислів'ях і приказках, звичаях та віруваннях, які передавалися з покоління в покоління.

Особливе місце займали у хліборобській обрядовості живіва. В цю пору землероби бачили влоди своєї щорічної праці, віддавали як їй, так і новому врожаю, найпочеснішу шану. Такою формою був обжиківий обряд.

Село Дібрівка Баранівського району Житомирської області знаходиться на межі Полісся й Поділля. Та переважає усе-таки вплив першого. У давнину основною злаковою культурою тутешнього населення було жито. Живіва починалася в серпні і завершувалася, за сприятливих умов, до початку осені. Господар відзначав їх закінчення особливим святом — обжиками. Як правило, для цього лишали невеликий клаптик лану з повноцінним, добірним зерном. Сюди власник запрошував женців — сусідів, родичів чи просто бажаних, які мали довершити живіва і зробити «спасову бороду».

Візуально це пучок незжатих житніх колосків на окраїні лану. Здебільшого брали парне число (20 чи 30) колосків, зати́м їх перев'язували червоною стрічкою і прикрашали від самих корінців до верхка різноманітними квітами. Іноді накладався ще житній віночок, причепурений квітами. «Спасова борода» зимувала в полі аж до весни, нового ярування.

Інший вінок жєнці несли господареві, за який він мав дати «вінуку». При цьому господареві в урочистій обстановці накладали вінок на голову. Прибережене до весни збіжжя обмолочували і висівали, щоб нива зашєдрила вагоми́м врожаєм.

Протигом віків обряд зазнавав змін, доповнювався новими традиціями та звичаями. За нашого часу ритуал набув якісно нового характеру. Колгоспники несуть вінок після збору врожаю голові колгоспу, після чого влаштовується загальносільське свято з музикою, танцями, гулянням.

Традиційними залишилися пісні, хочє, щоправда, їх зміст відбиває і нові сюжети. Живіварські пісні співають у полі, прикрашаючи «Спасову бороду» та вінки, або йдучи дорогою до правління колгоспу.

Нижче подано кілька зразків таких пісень, записаних у селі Дібрівка.

Ой котився віночок по полю

Ой котився віночок по полю,
Ой просився в жєнчині додому?
— Возьміть мене, жєнчині, додому,
Бо вже ж бо я в чистім полі набувся.
Бо вже ж бо я в чистім полі набувся,
А бубного вітроньку катувся.
А бубного вітроньку катувся,
А дрибно́го дошки́ намо́ся.

Ой обжикни, господарю, й обжикни

...Як ми дію пшєвичєвську дожи́нали,
Перед нами озубєленка кувала
Ой кувала щє й казала панчєнє:
— Будє та́я пшєвичєнка в калачє.
Ой кувала щє й казала старі пані:
— Будє та́я пшєвичєнка в корові.

Ой куриться доріжєвєнка, куриться

Ой куриться доріжєвєнка, куриться,
Ой чогось наш пан-господар журиться?
Ой чогось наш пан-господар журиться,
Що свого кончєнка збудєтєся.
Чогось жаша господина журиться,
Що рабїю корівоньку збудєтєся.
А нашая господина з мнєтєми,
Наварила наравєкїя з анїшєми.

Ой весєло, господарю, весєло

Ой весєло, господарю, весєло,
Бо ми тебе віночка весємо.
Ой щє тоді будє нам весєлошє,
Як щєй будє віночок на голошє.

Котився віночок з лану

Котєся віночок з лану
Аж під колгоспну брану.
З-від бєми до коморн,
З-від коморн до конторн.
— Вийди, голово, з хати
Колгоспєвєкїя вітати.

Вітай свого комбайнера,
Що все зібрав до центера.

Вітай краєцєх робітницї —
Додержали обітєницї.

Усі їм помагали,
По чєстї працювали.

Працювала ударно,
Час не губєли марєю.

Вітай усю бригаду,
Обжикєми раду.

М. І. ГЛУШКО

Львів

¹ У цьому та наступних варіантах пісєних текстів кожєн другий рядок повторюєтєся двічі.